

Științe socio-umane

RAPORTUL CADRU DIDACTIC—STUDENT ȘI IMPACTUL COMPETENȚELOR PEDAGOGICE ASUPRA CONȚINUTURILOR PROFESIONALE

THE RELATIONSHIP TEACHER-STUDENT AND THE IMPACT OF PEDAGOGICAL COMPETENCES ON PROFESSIONAL CONTENTS

TATIANA COMENDANT,
conferențiar universitar, doctor,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Acest articol relevă constituirea raportului cadru didactic — student, dar și specificul evoluării acestei relații. Autorul urmărește în ce mod competențele psihopedagogice, psihosociale și manageriale s-au impus și s-ar putea consolida în activitatea didactică din învățământul universitar artistic.

Formarea conținuturilor profesionale este o problemă complexă, multidimensională, implicând variabile care acoperă toate aspectele comportamentului uman, valori, atitudini, convingeri, aptitudini cognitive și sociale.

Eficiența profesională, deși valoroasă, în viziunea autorului nu este suficientă pentru munca didactică. Ea implică însușirea unei temeinice și competente pregătiri pedagogice.

Cuvinte-cheie: *cadru didactic, student, competență profesională, competența psihopedagogică, competența psihosocială, competența managerială, seminarii-dezbateri, conținuturi profesionale.*

The present article reveals the formation of the relationship between the teacher and student and the specific features of the evolution of this relation. The author follows the way how the psycho-pedagogical and managerial competences have imposed themselves and they could consolidate in the didactic activity of university artistic education.

The formation of professional contents is a complex multilateral problem implying variables that cover all the aspects of human behavior, values, attitudes, beliefs, cognitive and social aptitudes.

Professional efficiency, although it is of great value in the author's opinion, is not sufficient for didactic work. It implies the acquisition of thorough and solid pedagogical training.

Keywords: *teacher, student, professional competence, psycho-pedagogical competence, psycho-social competence, managerial competence, seminars-debates, professional contents.*

Conceptul de pedagogie universitară exprimă întregul ansamblu de reflecții, norme și mijloace catalizatoare pentru pedagogii chemați să organizeze, să desfășoare, să evalueze realizările, capacităților necesare specialiștilor cu înaltă calificare profesională, științifică, precum și oamenilor devotați valorilor umane, naționale și universale.

Lucrări de prestigiu recunosc lipsa unor studii temeinice privind recrutarea *cadrelor didactice*, pentru învățământul superior. Însuși conceptul de *cadru didactic universitar* ar merita să fie studiat, ce înseamnă un „bun” profesor universitar? Cel care atrage simpatia *studenților*, cel care le trezește interesul pentru cursul ținut și-i face să-l frecventeze cu plăcere, cel care îi stimulează în cercetări și frământări personale, cel la care studenții iau note mari la examen sau la cel care are discipoli străluciți?

Incontestabila calitate a unui *cadru didactic* este pregătirea temeinică și profundă de specialitate. Dar trebuie de constatat că nu orice foarte bun specialist din producție (în cazul nostru — producția artistică) poate deveni, peste noapte, un bun profesor universitar. Se știe că lipsește modalitatea de verificare a aptitudinilor și a pregătirii pedagogice a celui angajat. Inconsistența de pregătire psihopedagogică pentru cariera didactică dată de învățământul superior (în special cel artistic) apare tot mai frecvent în practica de predare.

Multe din actualele limite ale învățământului superior artistic își au explicația în insuficiența de cunoaștere a psihologiei *studentului*, a metodelor de transmitere a informației, de dezvoltare a creativității, etc. Între acestea menționăm câteva:

- Prioritatea acordată predării în raport cu asimilarea cunoștințelor;
- Predilecția pentru metodele expositive, gen prelegere. Insuficienta utilizare în lecție a categoriilor logico-verbale care să stimuleze interesul *studentilor*, participarea lor activă. Astfel deși, răspunzând cerințelor vremii se manifestă tendința de a modifica conținutul curriculumurilor, în pas cu progresul științei, metodele de învățământ rămân aceleași și ca urmare conținuturi noi se predau cu metodele învechite și neadecvate psihologiei *studentilor* de azi;
- Insuficienta preocupare pentru stimularea gândirii *studentului*, a capacităților sale creatoare, pentru sondarea opiniilor acestuia, pentru verificarea posibilităților de interpretare într-o manieră personală a informației din curs, a aplicării în practică a acestora;
- Insuficienta atenție care se acordă auditoriului, interesului sau dezinteresului cu care acesta urmărește expunerea;
- Neglijarea preocupării de abordare interdisciplinară a cunoștințelor care se impune în mod obligatoriu la nivelul învățământului universitar.

O primă condiție care se ridică în fața *cadrelor didactice* este că acesta să fie de o înaltă ținută profesională, științifică, cu o convingătoare pregătire și informare. Conținutul, modalitatea de prezentare a acestuia, limbajul, în general, „ținuta” ș.a. toate au importanța lor la fel de mare. Dacă prin conținutul și forma elevată a expunerilor profesorul câștigă interesul și încrederea, admirația *studentilor*, prin limbaj și ținută corectă devine un model pentru aceștia.

Puterea de a convinge, „persuasiunea afectivă — în viziunea academicianul Vasile Pavelcu, — este o cale de o mare eficiență pe care am ales-o, adeseori, și nu fără rezultate bune” [1, p. 73]. Chiar și atunci când dintr-o tendință de exagerare a propriei personalități, de către *studenți*, se nasc idei „originale” mai puțin corecte, simpatia și apropierea, încrederea în puterea judecății lor drepte devine un mijloc eficace de convingere. De această cale, indirectă, de influențare credem, că s-a ținut și se ține încă prea puțin seama.

Prin noul profil de formare merit să asigure o calitate superioară în pregătirea generației contemporane de specialiști, se acordă un rol deosebit dezvoltării *competențelor*, deoarece numai un individ înzestrat cu *competențe* complexe poate asigura mai departe un ritm susținut al progresului.

Termenul *competență* are o multitudine de definiții care au evoluat în timp. De origine latină, „*competenția*” (în engleză „*competence*”) ca noțiune, „este capacitatea unei persoane de a corespunde cerințelor dintr-un anumit domeniu” [2, p. 14].

În învățământ ca, de altfel și în alte domenii de activitate, prin *competență* se înțelege concordanța optimă dintre capacitățile individului, condițiile de lucru și rezultatul activității sale. Ea este apreciată nu numai după volumul de informații asimilate într-un timp dat, ci și după gradul de înțelegere a acestora, după ușurința integrării lor în sistemul anterior de cunoștințe și, mai ales, după priceperea de a opera cu acestea (în practică, în rezolvarea unor probleme, în producerea altor informații, etc.)

Concepția de *competență* are o mare valoare aplicativă, încorporează numeroase abilități, aduce un plus de rigoare procesului de realizare a performanțelor.

În secolul precedent, dar și la începutul celui de-al XXI-lea secol, au fost prezentate o serie întreagă de idei, de matrice metodologice, care sunt în concordanță cu cercetările și cerințele didactice contemporane.

Competența profesională a cadrelor didactice, în opinia profesorului Ioan Jinga “...derivă din rolurile pe care acestea le îndeplinesc în cadrul organizației școlare(...) Din aceste roluri decurg(...) *competența psihopedagogică, competența psihosocială și managerială*” [3, p. 81].

Competența psihopedagogică în învățământul universitar artistic este exprimată în proiectarea, conducerea, evaluarea procesului de instruire, în cunoașterea, consilierea și asistarea dezvoltării viitorului specialist din domeniu, precum și pregătirea șanselor lor de reușită;

Trebuie să admitem că este necesar să se pornească nu numai de la ce vrea și poate să comunice *cadru didactic*, ci și de la ce și cum trebuie să-și însușească *studentul*. Stabilirea clară în viziunea taxonomică a obiectivelor fiecărui curs ar trebui să precedă opera de elaborare. Predarea unei materii se face nu pentru a produce biblioteci vii, ci, pentru a-l face pe student să gândească singur după legile științei respective. Este vorba deci de un proces complex de asimilare. Cunoașterea este în primul rând un proces nu un produs; este un adevăr care trebuie avut permanent în vedere în toate activitățile didactice.

Cartea cu conținut psihopedagogic, care ar putea suplini multe lacune și ar asigura o perfecționare individuală în problematica metodologiei didactice, circulă insuficient în rândul *cadrelor didactice universitare*, și nu numai în rândul acestora. Aceasta ține în primul rând de concepția privind raportul dintre informația de specialitate și cea psihopedagogică. În condițiile în care nu s-a sesizat specificitatea informației *psihopedagogice* și complementaritatea ei cu informația de specialitate, puține *cadre didactice* sunt dispuse să consacre studiul metodelor de învățământ.

Elaborarea unui curs, de exemplu, nu se poate face doar pe baza cunoașterii temeinice a domeniului, deși aceasta este o condiție indispensabilă.

Competența psihosocială este specifică situației de lucru: ea depinde de contextul în care lucrează *cadru didactic*, de competența și capacitatea acestuia de a-și aplica priceperile în orice moment dat în interacțiunile cu *studentii*.

Interesul și atenția noastră sunt tot mai mult succitate de 2 aspecte cu profunde implicații. În primul rând, faptul că *studentii* de azi, în cea mai mare parte a lor, nu mai sunt *studentii* de ieri. Ei devin tot mai receptivi la problemele, procesele și tendințele social-politice, culturale și economice contemporane. Eforturile de automodelare, de autodepășire care absorb voința unui număr, în creștere, de tineri reflectă, în mare măsură, dorința și aspirația spre împlinire nu ca un scop în sine, ci ca o condiție a manifestării lor competente în procesele transformatoare ale țării și lumii. Așa se explică și faptul că *studentul* nu se mai mulțumește cu rolul de partener pasiv de obiect în procesul instructiv-educativ.

În al doilea rând, prezintă o deosebită importanță faptul că *studentul*, cu o personalitate, oarecum, conturată, este, totuși încă la timpul când mai poate și trebuie modelat, influențat și orientat în căutările sale. Supuși unor influențe diferite, într-o lume în care se confruntă istoric moduri distincte de viață și gândire, concepții și mentalități, procese și fenomene variate, capabili de a produce erori, confuzii ori denaturări, printr-o cunoaștere parțială, spontană și empirică a vieții, tinerii studioși trebuie îndrumați cu multă competență și dăruire, cu deosebită grijă și delicatețe, cu un plus de afectivitate. *Cadrului didactic* îi revine, desigur, un rol deosebit în realizarea personalității viitorului specialist, în sădirea unor convingeri științifico-aplicative în formarea unor atitudini ferme. Profilul psiho-moral al *studentilor*, cunoștințele și stările lor de spirit — fixate în familie, prin școală, colectivele de muncă și, nu mai puțin, printr-o experiență proprie de viață, până a ajunge la universitate — sunt, cu certitudine, extrem de eterogene ceea ce explică, firește, și gradul diferit de receptivitate, capacitatea de înțelegere, atitudinile extrem de diferite față de problemele cursurilor predate. Prejudecățile, neștiința, inerția, formalismul în învățare sunt fenomene care au, încă, o anumită răspândire. Constatăm faptul că “... actul educativ trebuie întemeiat pe cunoașterea vieții sociale, a cerințelor comunității, pe studiul societății; comunitatea oferă scopuri și mijloace pentru a forma cetățeni; (...) instituția educativă trebuie să se articuleze vieții, să faciliteze experiențe participative, să constituie locul unui antrenament psihosocial pentru viitorul cetățean” [4, p. 24]. Iată de ce raportul *cadru didactic — student* ridică, fără

să exagerăm, numeroase și delicate probleme de a căror sesizare și modalitate de dezvoltare depinde, în mare măsură, formarea viitorilor specialiști ca persoane capabile să se integreze mediului social în care vor exercita profesiunea.

Competența managerială în învățământul artistic este orientată spre organizarea și conducerea grupelor de *studenți*. De exemplu, menținerea *studenților* în acea stare stimulativă pentru ca aceștia să-și îndeplinescă sarcinile în procesul de învățare și să se manifeste creativ.

Au o largă audiență cursurile și seminariile în care abordarea tematicii în studiu nu se face rigid, blocând eventualele puncte de vedere diferite, cele care îndeamnă spre reflecții, spre căutări pentru a găsi răspunsuri. Un curs sau seminar în care se pun probleme, se ridică semne de întrebare și se cer clarificări prin confruntarea opiniilor *studenților* devine activ, un stimulent pentru gândirea proprie a acestora.

În acest context, scoatem în valoare *seminariile — dezbateri* care devin tot mai utile și apreciate. *Seminariile de dezbateri* sunt cele care solicită interes gândirea și nu numai memoria, sunt cele care sădesc legăturile de încredere, de cunoaștere reciprocă între profesor și *student*, stimulează participarea voluntară a *studenților* la discuții. Acestea — în măsura în care *studentul* vine în întâmpinarea actului de educare și instruire, se manifestă receptiv la eforturile dascălilor de a-l instrui și modela — atrag atenția asupra importanței activității independente a *studenților*, a semnificației studiului individual al acestora. *Seminariile — dezbateri* solicită, incontestabil, intensificarea muncii independente. Firește, este vorba — în acest caz — nu, de activitatea de învățare care presupune doar citirea și recitirea notelor de curs, procedeu foarte utilizat încă de *studenți*; nici de citirea, doar, a unor fragmente de bibliografie selectivă recomandată. Aceasta este munca individuală din care lipsește, cu certitudine, independența în gândire.

Nu este suficient să vorbim de o muncă individuală, ori cum ar fi ea, ci de una independentă; independența dar nu izolată, ruptă de eforturile de echipă ale școlii, ale dascălilor; nu de una la întâmplare și neorganizată, ci de una orientată, îndrumată și controlată de *cadru didactic* universitar. *Studentul* trebuie ghidat spre un demers personal de investigare și documentare, spre o cunoaștere directă a izvoarelor informaționale, spre explozia de cuceriri ale rațiunii umane. Astfel, cursurile vor deveni o invitație la lectură și munca personală prin care viitorii specialiști vor intra direct în posesia bogăției de fapte și idei, procese și curente, etc. Stimulând, dar și orientând investigația personală, ei vor ști să discearnă critic, să selecteze din multitudinea discursurilor, să lege teoria de viață, să se ridice de la individual la general, de la concret la teoretic. Așa vor dobândi puterea dialogului, siguranța opiniei personale, vor deveni interesați, activi, de o certă valoare științifică.

În urma celor expuse mai sus, potrivit ideilor menționate, am ajuns la următoarele **concluzii**:

- În ansamblul procesului instructiv-formativ din învățământul universitar artistic, alături de celelalte discipline de profil, trebuie dezvoltate *competențele pedagogice* ale viitoarelor *cadre didactice* în vederea formării unor specialiști, creatori talentați cu un înalt spirit al responsabilității profesionale;
- Lipsa cursului psihopedagogic în curricula de la ciclul doi universitar (masterat) în Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice a produs o insuficientă pregătire a viitoarelor *cadre didactice*, profesioniști din învățământul superior artistic;
- Constatăm, cu regret, o adâncă contradicție între ofertă și cerere de materiale didactice și alte surse de informare de către *cadrele didactice* din învățământul universitar artistic. Informația *psihopedagogică* și complementaritatea ei cu informație de specialitate este încă sub nivelul ofertei cantitative de materiale în problematica metodologiei didactice;
- De construirea relației *cadru didactic-student*, nu numai pe bază de cooperare, ci și pe explorare continuă, de colaborare cu cercetarea, în rezolvările de probleme, în creație depinde promovarea valorilor profesionale, adică de construcția axiologică pe linia căutării profesionalizării active;

- Educația reprezintă principalul context în care se realizează socializarea individului, adică formarea și dezvoltarea sa ca membru cu drepturi depline al societății în care trăiește. Seminariile metodologice, sesiunile de comunicări și simpoziunile științifice, mesele rotunde, concursurile, etc. pot stimula dezbaterile contradictorii ale opiniilor, valorificarea rezultatelor eforturilor de autoformare și autodepășire a *studenților* și masteranzilor, viitorilor profesioniști în domeniul cultural-artistic;
- O modalitate a sporirii interesului pentru studiu la studenți sunt *seminariile de dezbateri*. Dezbaterile pot constitui un mijloc eficient de analiză aprofundată a unor fapte pe care activitatea zilnică nu le oferă, fără de care viitorii intelectuali din domeniul culturii nu trebuie să fie străini. În cadrul *seminariilor-dezbateri la studenți* se cultivă metoda argumentării, accentuându-se pe rezolvarea unor probleme reale sau posibile;
- Învățământul superior artistic oferă un cadru corespunzător pentru activitatea independentă a *studenților* și masteranzilor, a semnificației studiului individual al acestora. Spre regret, constatăm că nu este încă suficient generalizată deprinderea și priceperea de muncă independentă la *studenți* și masteranzi. În acest sens, credem că este absolut necesar să se acorde o mai mare importanță activității științifice de durată a *studenților* începând cu primii ani, cu găsirea unor forme care să trezească interesul, curiozitatea științifică, pasiunea pentru cercetare, reflectarea teoriilor în practica de viață și de specialitate. Astfel, condiția necesară din curriculumurile universitare contemporane, și anume, contactul indirect or lucrul individual al *studentului* și-ar găsi mai pe larg aplicabilitatea; ar spori exigența la seminarii și examene, acordându-se calificative în funcție de activitatea suplimentară a *studentului*; ar fundamenta competențele viitorilor specialiști din învățământul superior la general și ale celor din învățământul superior artistic în special; ar condiționa, în sfârșit, prin raportul *cadru didactic — student*, succesul muncii instructiv educative în formarea *conținuturilor profesionale*.

Referințe bibliografice

1. PAVELCU, V. *Drama psihologiei. Eseu asupra psihologiei ca știință*. București: Editura Științifică, 1965.
2. SOCOLIUC, N; COJOCARU, V. *Formarea competențelor pedagogice pentru cadrele didactice din învățământul universitar*. Chișinău: Cartea Moldovei, 2007.
3. JINGA, I.; ISTRATE, E. *Manual de pedagogie*. București: ALL Educațional, 1998.
4. NECULAU, A. *Pedagogie socială*. Iași: Editura Universității Al.I.Cuza, 1994.